

ASEVOIMIEN JA AVUSTUSJÄRJESTÖJEN HAASTEELLINEN YHTEISTOIMINTA HUMANITAARISESSA LOGISTIIKASSA

TOMMI MYYRYLÄINEN

KIRJOITTAJA ON SOTATIETEIDEN MAISTERI JA VALMISTEELEE VÄITÖSKIRJAA

Tässä artikkelissa käsitellään humanitaarista logistiikkaa ja siihen liittyviä haasteita. Humanitaarisen logistiikan avulla pyritään lievittämään katastrofien uhrien tuskaa mahdollisimman kustannustehokkaan logistiikkaketjun avulla. Kylmän sodan päätyttyä humanitaarisesta avustustoiminnasta on tullut miljardiluokan liiketoimintaa, ja humanitaaristen järjestöjen määrä on kasvanut huomattavasti. Aiheesta on tehty suhteellisen vähän akateemista tutkimusta, vaikka aihe on jatkuvasti ajankohtainen. Tämän vuosituhannen puolella on perustettu tutkimusverkosto ja instituutti, jotka tutkivat humanitaarista logistiikkaa. Yleisesti logistiikan tutkimus on nuori tieteenala, jolla ei ole niin pitkiä perinteitä kuin esimerkiksi filosofialla tai psykologialla.

Avustusjärjestöt ovat humanitaarisen logistiikan ammattilaisia, jotka työskentelevät aiheen parissa päivittäin mitä moninaisimmissa olosuhteissa. Katastrofin hätäapua pitää pystyä toimittamaan pitkäjänteisesti vuosikymmeniä kestävässä kriiseissä sekä äkillisesti alkavissa katastrofeissa. Joissakin tapauksissa avustusjärjestöjen pitää turvautua asevoimien logistisiin resursseihin, jotta hätäavun jakelu on mahdollista. On tärkeää muistaa, että avustusjärjestöillä ja asevoimilla on toisistaan eriävät tehtävät ja mandaatit, ja niiden toimintaa ohjaavat erilaiset toimintatavat, tavoitteet ja intressit. Yhteistoiminnan lähtökohtiin vaikuttaa myös kyseessä olevan katastrofin laatu. Luonnon aiheuttamissa katastrofeissa yhteistoiminta on ongelmattomampaa kuin monitahoisissa kriiseissä, joissa lähtökohdat ovat monesti poliittisia. Asevoimien ja avustusjärjestöjen väliseen yhteistoimintaan liittyy sekä hyötyjä että haittoja. Hyödyistä korostuu toisen toimijan toimintatapojen ymmärtäminen ja rajallisten resurssien kohdentaminen katastrofin uhrin hyväksi. Keskeisin haitta on se, että avustusjärjestöjen puolueettomuus saatetaan kyseenalaistaa, jos ne toimivat yhdessä asevoimien kanssa.

Asevoimien ja humanitaaristen järjestöjen välinen yhteistoiminta tulee nähdä mahdollisuutena, jonka avulla katastrofien kokonaisvaltaisesta hoitamisesta saadaan tehokkaampaa. Varautumisen ja ennakkosuunnittelun merkitys korostuu, sillä se on keskeistä katastrofin reagointivaiheen onnistumisen kannalta. Yhteistoiminnan kehittämisen puolesta puhuu myös se, että arvioiden mukaan katastrofit lisääntyvät tu-

levaisuudessa moninkertaisesti, jolloin tehokasta avuntarjontaa tullaan kaipaamaan yhä enemmän.

Katastrofien ja avustustoiminnan mittasuhteet ovat kasvaneet

Vuonna 2006 tapahtui maapallolla lähes 800 katastrofia, joista luonnon aiheuttamia oli melkein 500. Van Wassenhoven mukaan katastrofit voivat olla joko luonnon tai ihmisen aiheuttamia¹. Vastaavasti katastrofit voivat saada alkunsa äkillisesti tai hitaasti (katso taulukko 1). Katastrofien määrä on yli kaksinkertaistunut 1980-luvun alkuun verrattuna. Etenkin ilmastomuutoksesta aiheutuvat katastrofit ovat lisääntyneet². Kahdessa vuosikymmenessä katastrofeista kärsivien määrä on kasvanut 174 miljoonasta 254 miljoonaan³. Joillakin yksittäisillä katastrofeilla voi olla hyvinkin tuhoisat seuraukset. Vuonna 1983 Etiopiassa ja Sudanissa kärsi kuivuudesta yli 16 miljoonaa ihmistä, minkä seurauksena kuoli 450 000 ihmistä. Tsunamin seurauksena joulukuussa 2004 Intian valtameren maissa kuoli yli 200 000 ihmistä.⁴ Erään arvion mukaan katastrofeiksi määritettävien onnettomuuksien määrä kasvaisi tulevaisuudessa jopa viisinkertaiseksi seuraavan viidenkymmenen vuoden aikana⁵.

	Luonnon aiheuttama	Ihmisen aiheuttama
Äkillinen alkuperä	Maanjäristys Hurrikaani Hirmumyrsky	Terrori-isku Vallankumous Kemiallinen vuoto
Hidas alkuperä	Nälänhätä Kuivuus Köyhyys	Poliittinen kriisi Pakolaiskriisi

Taulukko 1. Esimerkki katastrofien luokittelusta⁶.

Katastrofien hoitaminen voidaan jakaa eri vaiheisiin. Ennen katastrofia tapahtuu katastrofiin varautuminen. Tämä tarkoittaa ennakkosuunnittelua ja harjoituksia oletettuun katastrofimalliin liittyen. Katastrofin sattuessa alkaa välittömästi reagointivaihe, minkä aikana hätäapu on saatava nopeasti tarvittaessa myös laajalle alueelle ilman kunnollisen infrastruktuurin tukea. Reagoinnin jälkeen jatkuu alueen jälleenrakennus. Tämä vaihe voi kestää vuosia.⁷ Ei ole olemassa nyrkkisääntöä näiden vaiheiden ajallisesta jakautumisesta, mutta ne ovat selvästi osa varautumis- ja reagointiprosessia⁸. On selvää, että erilaisissa vaiheissa tarvitaan erilaisia resursseja ja ammattitaitoa⁹.

Avustusjärjestöjen määrä oli hyvin vähäinen 1950-luvulla. Humanitaarista avustustoimintaa harjoitti vain kourallinen ei-valtiollisia organisaatioita (NGO)¹⁰. Tilanne on tänä päivänä aivan toinen. Tsunamin jälkeen kahdessa viikossa yksin Indonesian

alueella toimi 400 kansainvälistä NGO:ta tarjoten avustusta katastrofien uhreille¹¹. On arvioitu, että erilaisia avustusjärjestöjä olisi maailmanlaajuisesti yli 30 000¹². Ei ole itsestäänselvyys, että kaikki järjestöt kuuluisivat mihinkään koordinoivista järjestöistä¹³. Valitettavasti tähän määrään mahtuu myös järjestöjä, jotka toimivat avustusjärjestö-nimikkeellä mutta eivät noudata humanitaarisia toimintaperiaatteita. Van Baardan mukaan avustusjärjestöjen kasvava määrä aiheuttaa myös haasteita sotilaille esimerkiksi kulunvalvontapisteillä. Vartiomiehelle voi antaa listan, jossa on kymmenen humanitaarisen organisaation tunnus. Kun lista kasvaa yli sataan tunnukseen, on kulunvalvonta hyvin haasteellista¹⁴.

Vuonna 1973 humanitaariseen avustukseen käytettiin 500 miljoonaa dollaria, kun vuonna 1994 vastaava summa oli jo noin 6 miljardia dollaria¹⁵. Vastaavasti vuonna 2004 kymmenen suurimman avustusjärjestön yhteenlaskettu budjetti ylitti 14 miljardia dollaria¹⁶. Näihin tietoihin lisätynä arvio katastrofien lisääntymisestä tulevaisuudessa voidaan esittää valitettava oletus, että katastrofien jälkeinen hätäapu on ollut ja on myös tulevaisuudessa kasvava talouden ja toiminnan alue¹⁷.

Käynnissä oleva talouskriisi on vaikuttanut avustusjärjestöihin ja avustustyöhön monella tavalla. Ensinnäkin avustusjärjestöjen saamat tulot ovat romahtaneet, koska hallitusten ja yritysten on pitänyt leikata menoja talouskriisin seurauksena. Avustusjärjestöjen taloudellisen tilanteen heikkenemisen seurauksena ne ovat joutuneet irtisanomaan työntekijöitä ja laittamaan kehitysohjelmia jäihin. YK on joutunut lopettamaan avustustyöntekijöiden ja hätäavun lentokuljetuksensa vaikeapääsyisille seuduille suurimpaan osaan Länsi-Afrikkaa¹⁸. Toiseksi osakkeiden ja kiinteistöjen arvonalennuksen seurauksena arvioidaan, että Euroopan Punaiset Ristit ovat menettäneet ainakin tilapäisesti jopa 50-60% testamenttien arvoista. Kolmanneksi talouskriisi osaltaan kasvattaa hätäavun tarvetta kehitysmaissa, koska työttömyys kasvaa sekä sukulaisten lähettämät raha-avustukset kotimaahansa pienenevät. Tilannetta pahentaa avustusjärjestöjen hätäapuun käytettävien resurssien pieneneminen.¹⁹

Talouskriisin lisäksi avustustoiminnan resursseihin vaikuttaa se tosiasia, että toiset katastrofit keräävät myötätuntoa enemmän kuin toiset. Tämä vaikuttaa siten, että toiset katastrofit saavat sitä kautta enemmän resursseja ja lahjoituksia. 1980-luvulta on tyypillinen esimerkki tällaisesta: Punainen Risti pyysi avustusta Brasilian ja Puolan kriisiin. Puolan kriisiä varten lahjoituksia tuli neljä kertaa yli tarpeen. Vastaavasti Brasilian kriisiä varten saatiin lahjoituksia alle kolme prosenttia tarvittavasta määrästä.²⁰

Humanitaarista logistiikkaa katastrofien uhrien hyväksi

Logistiikka on aina ollut tärkeä tekijä humanitaarisissa avustusoperaatioissa²¹. Merkittävyydestä kertoo se, että katastrofin hätäavun on sanottu koostuvan 80 %:sti logistisista toiminnoista²². Katastrofit asettavat logistiikalle useita erityisvaatimuksia. Ensinnäkin katastrofi voi tapahtua missä päin maailmaa tahansa. Hätäapu on pysyttävä toimittamaan kauas pääliikenneväyliltä ilman ympärillä olevaa kehittynyttä infrastruktuuria. Toiseksi humanitaarisessa logistiikassa pitää pystyä hyödyntämään niin sotilas- kuin elinkeinoelämän logistiikan sovelluksia. Kolmanneksi hätäavun toimitukset pitää saada perustettua nopeasti minimaalisella organisaatiolla etenkin äkillisesti alkavissa katastrofeissa.²³ Terminä humanitaarinen logistiikka on yläkäsite erilaisille operaatioille. Se käsittää sekä katastrofin jälkeisen hätäavun että jatkuvan tuen kehittyvälle maalle²⁴.

Humanitaariesessä avustustoiminnassa toimijoina ovat avustusjärjestöt, muut ei-valtiolliset organisaatiot, hallitukset, asevoimat, logististen palveluiden kaupalliset tuottajat sekä lahjoittajat²⁵. Toimijoiden moninaisuus aiheuttaa haasteita yhteistoiminnan ja koordinoinnin järjestelylle. Suurten kriisien aikana avustuksen toimittamisen pitää olla nopeaa ja välitöntä, koska avun tarpeelle on suuri kysyntä. Usein organisaatioilla ei ole aikaa selvittää kysynnän suhdetta saatavilla olevaan hätäavun määrään. Tästä syystä avustus toimitetaan epätasaisesti alueelle. Joillain alueilla on ylituontia ja joillain puutetta hätäavustuksesta. Yksi syy yhteistoiminnan ja koordinoinnin puutteeseen on se, että organisaatiot ja eri toimijat eivät tunne toisiaan ja toistensa toimintatapoja. Tiedon vaihtoa tulisi parantaa kolmen suuren toimijan: asevoimien, avustusjärjestöjen ja muiden ei-valtiollisten organisaatioiden kesken.²⁶

Ei riitä, että hätäapu saadaan toimitettua paikalle. Avun on myös oltava laadukasta ja sovelluttava toiminta-alueelle. On kiinnitettävä huomiota esimerkiksi elintarvikkeiden, lääkkeiden²⁷ ja vaatteiden laatuun.²⁸ On useita esimerkkejä siitä, kuinka avun tarvitsijat ovat saaneet vanhentuneita elintarvikkeita ja lääkkeitä sekä vaatteita, jotka eivät sovellu paikalliseen ilmastoon²⁹. Esimerkkinä mainittakoon, että kaksi vuotta Kaakkois-Aasian tsunamin jälkeen Indonesiassa oli vielä 4000 tonnia vanhentuneita lääkkeitä, jotka tuotiin sinne pyytämättä³⁰. Kovaa kritiikkiä on esitetty myös siitä, että lahjoittajahallitukset tarjoavat omia tuotteitaan, vaikka ne eivät olisi avun saajien näkökulmasta kriittisimpiä. Minear & Weiss ovat kiinnittäneet tähän epäkohtaan huomiota jo 1990-luvun alussa.³¹

Asevoimien osallistuminen avustustoimintaan on poikkeus

Perinteisesti asevoimien tehtävänä on puolustaa kotimaataan. Kylmän sodan päätyttyä jotkut asevoimat ovat alkaneet kuitenkin omaksua entistä enemmän humanitaarista toimintaa³², vaikkei kyseinen toimintamalli olekaan aivan uusi ilmiö asevoimissa³³. Asevoimat toimivat avustustehtävissä niin luonnononkastrofeissa kuin aseellisissa konflikteissakin³⁴. Laajamittaisissa tai yllättävissä katastrofeissa humanitaaristen järjestöjen ja asevoimien yhteistoiminta voi olla ainoa vaihtoehto, jotta hätäapua saadaan toimitettua avun tarvisijoille. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat luonnonkatastrofit kuten tsunami Kaakkois-Aasiassa 2004 sekä Pakistanin maanjäristys vuotta myöhemmin.³⁵

Asevoimat ovat huomanneet humanitaarisen toiminnan tärkeyden myös monita-
hoisissa kriiseissä³⁶. Naton oppien mukaan siviili-sotilas yhteistoiminnan (Civil-Military Cooperation, CIMIC) päämääränä on tukea ensisijaisesti sotilasjohtajan tehtävän täyttämistä³⁷. Viimeaikaisissa katastrofeissa (Pakistanin maanjäristys, Kosovo, Afganistan, Irak) on maailmalle välitetty kuvaa siitä, kuinka asevoimien sotilaat osallistuvat humanitaarisen logistiikan toimintoihin mm. kuljettamalla hätäapua³⁸. Yleistä mieltä pidettävä kaukasiin rauhanturvaoperaatioihin pyritään tekemään positiivisemmaksi kuvilla, joissa sotilaat avustavat konfliktin uhreja³⁹.

Euroopassa usean valtion uhka joutua vihamielisen hyökkäyksen kohteeksi on laskenut huomattavasti kylmän sodan päätyttyä, ja alueellinen puolustus on muuttunut kriisinhallinnaksi. Konfliktien luonne on myös muuttunut, ja heikkojen valtioiden romahduksella on kansainvälisiäkin vaikutuksia. Kofi Annanin mukaan viime vuosikymmenen ehkäpä suurin opetus on ollut se, että väkivaltaisten konfliktien ennaltaehkäisy on paljon parempi ja taloudellisempi vaihtoehto kuin hoitaa niiden seurauksia⁴⁰. Usein siviilit ovat joutuneet tarkoituksellisesti kärsiväksi osapuoleksi.⁴¹ Asevoimien roolin muutokselle on esitetty syyksi myös sitä, että asevoimat etsivät itselleen uusia tehtäviä perusteluna olemassaololleen. Uusien tehtävien kautta pyritään estämään budjettileikkauksia.⁴² Tämä aiheuttaa närää humanitaarisissa organisaatioissa, koska asevoimat kilpailevat niiden kanssa rajallisista rahoituksista⁴³.

Asevoimien käyttö poikkeuksellisissa tapauksissa on edellytyksenä, jotta hätäapu saadaan toimitettua avun tarvisijoille⁴⁴. Päätös käyttää asevoimia humanitaarisessa logistiikassa on hankala. Siihen liittyy monia periaatteellisia⁴⁵, poliittisia ja eettisiä ongelmia.⁴⁶ On kuitenkin muistettava vuoden 1949 Geneven sopimuksen velvoitteet asevoimia kohtaan. Se velvoittaa valloittavana osapuolena toimivaa asevoimaa pitämään huolen, että valloitetun alueen väestö saa tarvittavat elintarvikkeet ja lääkintä-

tarvikkeet. Tarvittaessa asevoimien on toimitettava hätäapu tarvitsijoille, jos muilla ei ole siihen tarvittavia resursseja.⁴⁷ Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että asevoimilla olisi oikeus kontrolloida ulkopuolelta tulevaa hätäapua⁴⁸.

Asevoimien rooli on ollut joissakin konflikteissa kaksijakoinen. Tehtävänä on ollut sekä sotilaallinen että humanitaarinen toiminta. Tämä ei kuitenkaan ole ideaalutilanne, koska tehtävänkuva voi hämärtyä⁴⁹. Kosovon kriisin aikaan vuonna 1999 Naton lentokoneet pommittivat Jugoslaviaa. Samaan aikaan Nato käytti valtavasti resursseja pakolaisten hyväksi Makedoniassa ja Albaniassa. Tässä tapauksessa Naton logistisilla resursseilla saatiin avustettua satoja tuhansia pakolaisia. Vaikka apu oli erittäin tervetullutta, aiheutti tämä ahdistusta humanitaarisissa organisaatioissa, koska humanitaarista avustustoimintaa militarisoitiin. Avustusjärjestöt pelkäsivät tästä ennakkotapausta, jonka seurauksena olisi se, että sotilaat saisivat käyttöönsä määrärahoja hallituksilta avustusjärjestöjen kustannuksella.⁵⁰

Syyskuun 2001 terrori-iskujen jälkeiset tapahtumat osoittivat, että asevoimat saattoivat käyttää humanitaarista avustustoimintaa osana ”hearts and minds” –operaatioita. Sotilaiden sekoittunut rooli vaarantaa periaatteen, että hätäapua on toimitettava kaikille tarvitsijoille. Toisin sanoen tämä tarkoittaa sitä, että humanitaariset periaatteet valjastetaan palvelemaan enenevässä määrin poliittisia ja sotilaallisia tarkoituksia^{51, 52}.

Asevoimien logistisilla resursseilla on käyttöä humanitaarisessa logistiikassa

Asevoimien ja avustusjärjestöjen välinen yhteistoiminta korostuu logistiikassa⁵³. Asevoimien logistisilla resursseilla on hätäavun kannalta potentiaalista käyttöä sekä monitahoisissa kriiseissä⁵⁴ että luonnon aiheuttamissa katastrofeissa⁵⁵. Humanitaarisilla järjestöillä on puolestaan hätäavun varsinaiseen jakeluun liittyvä ammattitaito. Humanitaarisessa logistiikassa pitää pystyä hyödyntämään niin sotilas- kuin yrityslogistiikan sovelluksia⁵⁶. Tämän lisäksi molemminpuolisella tiedonvaihdoilla voidaan parantaa logistiikan johtamista. Asevoimien resurssien käytössä on kuitenkin otettava huomioon tietyt rajoitteet.

Kuljetukset ovat keskeinen osa-alue, jolla asevoimat voivat tukea humanitaarista logistiikkaa. Yleensä humanitaariset organisaatiot vastaavat kuljetuksista, mutta katastrofin reagoitinvaiheen ensimmäisten päivien aikana asevoimien johtamisjärjestelmät ja kuljetuskyky voivat olla tarpeellista.⁵⁷ Kuljetukset voidaan jakaa mm. ilma-, meri- ja maakuljetuksiin. Ilmakuljetuksiin kuuluvat lentokonekuljetukset, helikopterikuljetukset sekä ilmapudotukset. Asevoimilla on yleensä hyvä kuljetuskapasiteetti, joka on saatavilla nopeasti käyttöön.⁵⁸

Materiaalin pudottaminen ilmakuljetuksista on asevoimien kehittämää tekniikkaa⁵⁹. Ilmapudotukset ovat kuitenkin ongelmallisia. Afganistanista on esimerkkinä muutama epäonnistunut tapaus. Häätäpua pudotettiin vahvasti miinoitetulle alueelle ja osa hätäavusta putosi miinakentille. Toinen tapaus koskee pudotettujen elintarvikkeiden pakkausmenetelmää. USA:n asevoimat pudotti elintarvikepakkauksia, jotka olivat samanvärisiä kuin alueelle aiemmin pudotetut rypäleammukset⁶⁰. Tämä aiheutti vakavia väärinkäsityksiä paikallisten keskuudessa.⁶¹ Summittaisilla ilmapudotuksilla ei voida myöskään varmistaa sitä, että apu saavuttaa sitä eniten tarvitsevat⁶².

Asevoimilla on usein hyvä lääkintäkyky. Asevoimien tarjoamat kenttäsairaalat eivät kuitenkaan palvele katastrofin uhreja parhaalla mahdollisella tavalla. Lähtökohtaisesti asevoimien lääkintähuolto on suunniteltu palvelemaan sotilaita itseään,⁶³ mikä tarkoittaa, että mahdollinen asiakas on aikuinen mies, jonka perusterveydentila on hyvä. Koulutus ja välineet on suunniteltu tähän lähtökohtaan. Pakolaisista kuitenkin 80 prosenttia on naisia ja lapsia.⁶⁴

Lääkintähuollossa ongelmaksi saattaa tulla toiminnan lyhytaikaisuus. Ruandan kriisin aikaan brittiläiset joukot perustivat kenttäsairaalan, joka oli toiminnassa vain kuusi viikkoa. Ennen kuin operaatio päättyi, toiminnot lopetettiin ja kenttäsairaala jyrättiin maan tasalle.⁶⁵ Lääkintähuoltoon liittyvän asevoimien ja avustusjärjestöjen välisen yhteistoiminnan tulisikin pyrkiä siihen, että pyritään elvyttämään paikallista terveydenhuoltojärjestelmää⁶⁶. Lääkintähuollon rajoittuneisuudesta riippumatta asevoimat voivat tarjota myös suunnittelukykyä esimerkiksi potilasevakuointeja varten, vaikka sotilaat eivät osallistuisikaan itse konkreettiseen toimintaan⁶⁷.

Asevoimilla on usein myös hyvä kyky puhdistaa vettä⁶⁸. Vedenpuhdistusvälineet on lähtökohtaisesti tarkoitettu palvelemaan pienehköä sotilasjoukkoa. Näiden välineiden käytettävyyttä on arvioitava uudelleen, jos sillä kapasiteetilla yritetään tyydyttää satojen tuhansien pakolaisen puhtaan veden tarpeet.⁶⁹

Vaikka sotilaat voivat tukea hätäavustusta mm. kuljetuksilla ja lääkinnällä, on kuitenkin huomioitava se, että asevoimien ensisijainen tehtävä ei ole humanitaarinen avustustoiminta.⁷⁰ Kuten Kelly toteaa: "possibly most important issue in using the military for foreign disaster assistance is the conflict between the military's normal purpose and the objectives of providing disaster assistance"⁷¹. Hän jatkaa kärjistäen väittämällä, että asevoimien varsinainen tarkoitus on luoda katastrofeja⁷².

Asevoimien ja avustusjärjestöjen yhteistoiminnasta käytetään useita termejä

Siviilien ja sotilaiden käyttämä terminologia liittyen niiden väliseen yhteistoimintaan on hyvin kirjavaa. YK käyttää siviilien ja sotilaiden välisestä yhteistoiminnasta termiä UN Humanitarian Civil Military Coordination (CMCoord). Tämä tarkoittaa siviilitoimijoiden ja asevoimien välistä keskustelua ja toimintaa humanitaarisessa katastrofissa, mikä on välttämätöntä humanitaaristen periaatteiden edistämiseksi ja turvaamiseksi, kilpailun vähentämiseksi, ristiriitojen minimoimiseksi ja yhteisten ja tarkoituksenmukaisten yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi.⁷³ Naton määritelmän mukaan Civil-military cooperation (CIMIC) on koordinointia ja yhteistoimintaa sotilasjohtajan ja siviilitoimen välillä, jonka tavoitteena on tukea sotilasjohtajan tehtävän täyttämistä⁷⁴.

Rehse on tutkinut CIMIC-termiä ja siihen liittyviä määritelmiä. Hän huomasi, että Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (ICRC) tekee eron siviili – sotilasyhteistoiminnalle (CIMIC) ja siviili – sotilas-suhteiden (civil-military relations, CIMIR) välille. Järjestö on huomannut termiin CIMIC liittyvän väljän tulkinnan ja sen liittymisen sotilastoimintaan. Järjestö käyttääkin termiä CIMIC vain kun se viittaa Naton ja EU:n doktriineihin. Tästä huolimatta Rehse huomauttaa, että joissakin ICRC:n julkaisuissa termit CIMIC ja CIMIR ovat menneet sekaisin.⁷⁵

On tärkeää muistaa, että avustusjärjestöillä ja asevoimilla on eriävät tehtävät ja mandaatit. On myös muistettava, että on paljon eroavaisuuksia riippuen siitä, mistä asevoimasta ja avustusjärjestöstä on kyse. Yhteistoiminnassa on tiedostettava toisen osapuolen oikeutetut periaatteet ja niitä on myös kunnioitettava, jotta yhteistoiminta olisi optimaalista. Avustusjärjestöjen tulee kieltäytyä asevoimien välisestä yhteistoiminnasta, jos uhkana on niiden toiminnan vaarantuminen ja leimautuminen puolueelliseksi.⁷⁶

Yhteistoiminta on nuoralla kävelyä

1990-luvun alusta alkaen on useita käytännön esimerkkejä humanitaarisista kriiseistä, joissa asevoimien ja avustusjärjestöjen yhteistoimintaan on liittynyt suuria ongelmallisuuksia⁷⁷. Asevoimien ja humanitaaristen järjestöjen välille tulee jännitteitä, kun molemmat toimivat samalla alueella eri tarkoituksella. Asevoimien toimintaan on saatettu liittää kansallisia intressejä ja poliittisia päämääriä, joten humanitaaristen periaatteiden noudattaminen on kyseenalaista⁷⁸. Asevoimat näkevät humanitaarisen toiminnan osana omia päämääriään, kun taas humanitaariset organisaatiot vaativat humanitaaristen periaatteiden noudattamista hätäavustuksessa.⁷⁹

Asevoimien ja humanitaaristen järjestöjen välisen yhteistoiminnan haittana on roolien ja valtuuksien mahdollinen keskinäinen epäselvyys; ero sotilaan ja siviilin

välillä uhkaa hämärtyä. Hankalia kysymyksiä nousee pintaan, kun asevoimat kohtaavat avustusjärjestöjä humanitaarisessa kriisissä: Kuinka laajasti sotilaat voivat toimia humanitaarisessa avustuksessa? Missä laajuudessa avustusjärjestöt voivat nauttia asevoimien avustuksesta tulematta leimatuiksi liian riippuvaisiksi sotilaallisesta tuesta ja täten konfliktin yhdeksi osapuoleksi?⁸⁰

Asevoimien käyttö humanitaarisessa toiminnassa ei ole välttämättä kaikkein kustannustehokkain vaihtoehto. Esimerkiksi USA käytti Afganistanissa 40 miljoonaa dollaria elintarvikkeiden ilmapudotuksiin. Pudotetut elintarvikkeet painoivat yhteensä 6 000 tonnia, jolloin niiden kilohinnaksi tuli 7,5 dollaria/kg. Vastaavasti WFP kykenee toimittamaan elintarvikkeita keskimäärin 0,2 dollarin kilohinnalla.⁸¹

Toisaalta, jos asevoimat ovat valmiiksi alueella, olisi resurssien haaskausta vain makuuttaa kalustoa ja sotilaita. On huomioitava, että asevoimien käytön kokonaiskustannukset ovat suuremmat kuin avustusjärjestön kulut samassa tehtävässä. Korkeat kustannukset johtuvat asevoimien korkeasta omavaraisuudesta ja toimintaresurssien laajuudesta. Suurten kustannusten ansiosta asevoimilla on ainutlaatuista kalustoa ja se on saatavilla nopeasti käyttöön, jolloin niiden käyttö avustustoimintaan lisää kustannuksia vain marginaalisesti. Nopeaan käyttöönottoon liittyvät etukäteisvalmistelut ja sopimiset. Ainutlaatuisen kaluston käyttömahdollisuus saattaa estyä asevoimien puolesta, jos pelätään teknisten laitteiden sotilassalaisuuksien paljastumista.⁸²

Asevoimien ja avustusjärjestöjen yhteistoiminta kariutuu yleensä ensimmäisenä tietämättömyyteen. Väärinkäsitykset ja kulttuuriset erot lisäävät ennakkoluuloja toista osapuolta kohtaan.⁸³ Asenteissa on tapahtunut kehitystä 1990-luvulta, mutta paljon on vielä kehitettävää tällä alueella. Valitettavan usein yhteistoiminnan onnistuminen riippuu henkilökemiasta⁸⁴. Yhteistoiminnan hyötynä on se, että asevoimat ja humanitaariset organisaatiot oppivat tuntemaan toisiaan. Sotilaille on tärkeää ymmärtää humanitaarisen avustuksen monimutkainen toimintakenttä⁸⁵. Tätä kautta saadaan parannettua esimerkiksi rinnakkaissuunnittelua ja yhteisharjoittelua niin monitahoisissa kriiseissä kuin luonnonkatastrofeissa^{86, 87}.

Asevoimien logististen resurssien nopea saatavuus ja yhteistoiminnassa tehty resurssien koordinointi edesauttaa hätäavun toimittamista uhreille. Archerin mukaan asevoimat ja humanitaariset organisaatiot eivät kykene yksinään saavuttamaan niin tehokasta toimintaa kuin ne pystyisivät saavuttamaan yhteistoiminnan kautta.⁸⁸ Yhteistoiminta hyödyttää luonnollisesti katastrofin uhreja, koska nämä saavat tätä kautta elintärkeää apua nopeammin ja tehokkaammin⁸⁹.

MpKK ja Hanken tekevät yhteistyötä humanitaarisen logistiikan tutkimuksessa

Logistiikka on nuori tieteenala. Se erkaantui omaksi tieteenalaksi liiketalouden tieteenalasta, jolloin logistiikan tutkimus oli osa markkinointia ja johtamista, markkinoinnin ja johtamisen tieteenalasta. Logistiikan teorian kehittäminen ja empiirisen tutkimuksen perinteet eivät ole yhtä kehittyneitä kuin vanhemmilla tieteenaloilla, kuten esimerkiksi filosofialla, sosiologialla tai psykologialla. Tästä syystä ei ole yllättävää, että logistiikan tutkimuksessa on lainattu teorioita kehittyneimmiltä tieteenaloilta.⁹⁰

Humanitaarisesta logistiikasta on tehty suhteellisen vähän akateemista tutkimusta ottaen huomioon aiheen tärkeyden kansainvälisten katastrofien avustusoperaatioissa. Aiheeseen on kiinnitetty huomiota vasta 2000-luvulla. Svenska handelshögskolan (Hanken) ja Maanpuolustuskorkeakoulu (MPKK) perustivat yhdessä The Humanitarian Logistics and Supply Chain Research (HUMLOG) -instituutin tutkimaan humanitaarista logistiikkaa. Hankenin vahvuutena instituutissa on logistiikan opetus ja tutkimustoiminta. MPKK:lla puolestaan on tietoa ja kokemusta kriisinhallintatehtävistä ja hätäavun jakelun turvaamisesta.⁹¹

HUMLOG-instituutti perustettiin virallisesti syksyllä 2008. Helsingin Hankenissa toimivan instituutin johtajana toimii apulaisprofessori Gyöngyi Kovács ja hallituksen puheenjohtajana MPKK:n tutkimusjohtaja Hannu H. Kari. Instituutti on osa kansainvälistä humanitaarisen logistiikan HUMLOG Group -tutkimusverkostoa, johon kuuluu mm. yliopistoja ja korkeakouluja Pohjoismaista ja Englannista sekä YK:n logistiikkaosasto UNJLC⁹². Kyseinen tutkimusverkosto perustettiin joulukuussa 2006⁹³. Instituutin toiminta tukee tämän verkoston tehtävää, joka on humanitaarisen logistiikan tutkimus katastrofien varautumis-, reagointi- ja jälleenrakennusvaiheissa tavoitteena luoda toimintatapoja, jotka hyödyttävät humanitaarisen avun tarvitsijoita.⁹⁴

HUMLOG-instituutin avausseminaari järjestettiin Helsingissä Hankenin tiloissa 12.12.2008. MPKK:n tutkimusjohtaja Hannu H. Kari totesi omassa puheenvuorossaan, että humanitaarisen avun perillemenon varmistaminen on haasteellista. Tässä logistinen ketju on keskeinen asia, jolla apu saadaan perille mahdollisimman tehokkaasti ja nopeasti. Hän korosti yhteistoiminnan Hankenin kanssa HUMLOG-instituutin kautta tuovan puolustusvoimille uusia näkökulmia logistiikasta sekä palvelevan puolustusvoimia kolmen perustehtävän, maanpuolustamisen, viranomaisyhteistyön ja kansainvälisen kriisinhallinnan suorittamisessa. Logistiikka on asevoimien toiminnan peruspilareita. Viranomaisyhteistyöstä hyvä esimerkki on Nokian kaupungissa tapahtunut vesikriisi, jossa puolustusvoimat osallistuivat vedenjakeluun. Kansain-

välisissä kriisinhallintatehtävissä asevoimilla on usein tärkeä tehtävä taata hätäavun jakelun turvallisuus sekä osallistua ääritapauksissa sen jakeluun.⁹⁵

Yhteistoiminta on molemmille toimijoille mahdollisuus

Asevoimien ei tule keskittyä liikaa humanitaariseen toimintaan, koska siinä toiminnan ammattilaisina ovat humanitaarista toimintaa harjoittavat organisaatiot. Nämä organisaatiot työskentelevät humanitaarisen logistiikan parissa päivittäin ja toteuttavat sitä huomattavasti kustannustehokkaammin kuin asevoimat. Asevoimista ei saa muotoutua yhtä avustusjärjestöä muiden joukossa, vaan asevoimien käytössä tulee muistaa se, mihin ne on ensisijaisesti suunniteltu ja koulutettu. Humanitaarista toimintaa ei juuri kouluteta asevoimissa – siksi koulutuksen ja konkreettisen toiminnan tulee korreloida.

Yhteistoiminnan haitoista korostuu avustusjärjestöjen puolueettomuuden menettäminen. Osa avustusjärjestöistä, esimerkiksi Punainen Risti, kieltäytyy viimeiseen asti yhteistoiminnasta asevoimien kanssa tähän vedoten. Jos avustusjärjestö menettää puolueettomuuden paikallisten silmissä, vaikuttaa se yleiseen turvallisuustilanteeseen heikentävästi. Samalla se saattaa pilata avustusjärjestön vuosikymmenien työn, jonka se on tehnyt puolueettomuuden saavuttamiseksi. Joissakin tapauksissa avustusjärjestöjen koskemattomuutta ei valitettavasti kunnioiteta edes lähtökohtaisesti. Tämä on vakavasti otettava asia yhteistoimintaa suunniteltaessa. Siksi yhteistoimintaa ei tulisi nähdä välttämättömänä pakkona vaan mahdollisuutena.

Asevoimat ja humanitaariset järjestöt toimivat samalla katastrofialueella ja kohtaavat samantyyppisiä logistisia haasteita. Oikeanlainen materiaali ja henkilöstö pitää saada toimitettua oikeaan paikkaan oikeaan aikaan. Tätä hankaloittaa puutteellinen infrastruktuuri ja mahdollisesti vihamieliset joukot. Molemmilla toimijoilla logistiset päämäärät ovat samat mutta näkökulma on erilainen. Sotilaslogistiikalla tuetaan taistelevia joukkoja, kun humanitaarinen logistiikka keskittyy kärsivien ihmisten auttamiseen. Avustusjärjestöt käyttävät sotilaiden kehittämiä tekniikoita avustustoiminnassa. Miksi sotilaat eivät voisi ottaa oppia humanitaarisesta logistiikasta? Kaikkea ei tarvitse kehittää alusta kunhan toiselta opittua menetelmää osataan hyödyntää omassa toimintaympäristössä mahdollisimman tehokkaasti. Yhteistoiminnan kehittämisen puolesta puhuu myös se, että arvioiden mukaan katastrofit tulevat lisääntymään moninkertaisesti. Tärkeää on se, että näkökenttää saadaan laajennettua, jotta ymmärrys logistiikasta ja sen monimuotoisuudesta kasvaa.

Viitteet

- 1 Van Wassenhove, s. 476.
- 2 Magrath, Bray & Scriven, s. 6 ja 11.
- 3 Magrath, Bray & Scriven, s. 7.
- 4 EM-DAT Emergency Disasters Data Base. Ks. myös EM-DAT Criteria & Definition. EM-DAT luokittelee katastrofiksi tapahtuman, jossa jokin seuraavista kriteereistä täyttyy: kuolee yli 10 ihmistä, se vaikuttaa yli 100 ihmiseen, julistetaan hätätila tai pyydetään kansainvälistä apua.
- 5 Thomas & Kopczak, s. 1.
- 6 Van Wassenhove, s. 476.
- 7 Lee & Zbinden, s. 34-35. Ks. myös Pettit & Beresford, s. 316-317. Sekä Perry, s. 416.
- 8 Pettit & Beresford, s. 316.
- 9 Kovács & Spens, s. 101.
- 10 Heyse, s. 179-180.
- 11 Perry, s. 410.
- 12 Archer, s. 32.
- 13 Kurko, s. 53.
- 14 Van Baarda, s. 102.
- 15 Heyse, s. 178. Ks. myös Kent, s. 861.
- 16 Kovács & Spens, s. 99.
- 17 Thomas & Kopczak, s. 1.
- 18 Helsingin Sanomat 18.03.2009, s. 1B.
- 19 Helsingin Sanomat 14.05.2009, s. 1B.
- 20 Long & Wood, s. 219.
- 21 Whybark, s. 229.
- 22 Van Wassenhove, s. 475.
- 23 Long & Wood, s. 213-214.
- 24 Kovács & Spens, s. 100.
- 25 Kovács & Spens, s. 106.
- 26 Heyse, s. 180-181.
- 27 Whybark, s. 231.
- 28 Minear & Weiss, s. 71-72.
- 29 Murray, s. 9.
- 30 Helsingin Sanomat 12.08.2006, s. A6.
- 31 Minear & Weiss, s. 71-72.
- 32 IASC 2004, s. 3.
- 33 Harris, s. 11-12.
- 34 IASC 2004, s. 3.
- 35 Barry & Jefferys, s. 13.
- 36 Lischer, s. 100 – 101.
- 37 NATO, kohta 102.
- 38 Bjerre, s. 4.
- 39 Studer, s. 379. Tätä on kutsuttu CNN tekijäksi.
- 40 Annan, s. 13.
- 41 Studer, s. 369-370.
- 42 Barry & Jefferys, s. 7.
- 43 Kent, s. 861-862. Teoriassa kilpailun pitäisi tehostaa katastrofin reagointivaihetta mutta Kentin mukaan näin ei ole käynyt, koska lahjoittajien motiivit eivät aina noudata humanitaarisia tarpeita.
- 44 SCHR, s. 4. Ks. myös Archer, s. 38.
- 45 Kurko, s. 55.
- 46 Pettit & Beresford, s. 318.
- 47 International Committee of the Red Cross, artikla 55.
- 48 Meharg, s. 26-27 ja 29.
- 49 Liesinen.
- 50 Studer, s. 375.
- 51 Rietjens et al., s. 61.
- 52 Kent, s. 859. Ks. myös Lischer, s. 99 – 103.
- 53 IASC 2003, s. 15. Ks. myös Van Baarda, s. 114.
- 54 Kelly, s. 23-24. Ks. myös Liesinen.

- 55 Byman, Lesser, Pirnie, Bernard & Waxman, s. 27 – 29.
 56 Kovács & Spens, s. 100.
 57 Byman et al., s. 28.
 58 Long & Wood, s. 223-225.
 59 Long & Wood, s. 223.
 60 Lischer, s. 99, 104.
 61 Barry & Jefferys, s. 14.
 62 Runge (toim.), s. 13.
 63 Pettit & Beresford, s. 319.
 64 Barry & Jefferys, s. 13.
 65 Barry & Jefferys, s. 13.
 66 Hubner & Ditzler, s. 425.
 67 Harris & Dombrowski, s. 169.
 68 Pettit & Beresford, s. 320.
 69 Barry & Jefferys, s. 13.
 70 Pettit & Beresford, s. 319.
 71 Kelly, s. 24.
 72 Kelly, s. 28.
 73 IASC 2003, kohta 10.
 74 NATO, kohta 102.
 75 Rehse, s. 40. Ks. myös Studer, s. 378 – 379.
 76 Runge (toim.), s. 18.
 77 Runge (toim.), s. 10-14. Esimerkkejä on seuraavista tapauksista: Irak 1991, Somalia 1992, Bosnia-Hertzegovina 1992, Ruanda 1994, Kosovon kriisi 1999, Afganistan 2001, sekä WTC-terroriiskujen vakiutus humanitaariseen avustukseen 2001. Runge osoittaa, että humanitaarisen toiminnan onnistuminen on riippuvainen vallitsevasta turvallisuustilanteesta.
 78 Runge (toim.), s. 3-4.
 79 Lischer, s. 103.
 80 Heyse, s. 181.
 81 Barry & Jefferys, s. 13.
 82 Kelly, s. 26.
 83 Barry & Jefferys 2002, s. 2 ja 15.
 84 Rietjens et al., s. 57.
 85 IASC 2004, s. 6.
 86 Williams, s. 34, 76. Ks. myös Archer, s. 32.
 87 Harris & Dombrowski, s. 167.
 88 Archer, s. 38-41.
 89 Liesinen.
 90 Stock, s. 515, 517-518.
 91 Myyryläinen, s. 36.
 92 HUMLOG Group.
 93 HUMLOG Group.
 94 Myyryläinen, s. 36.
 95 Myyryläinen, s. 36.

Lähteet

- Annan*, K 2002. Aseellisten konfliktien estäminen. Pääsihteerin raportti. Yhdistyneet kansakunnat.
Archer, S. 2003. Civilian and military cooperation in complex humanitarian operations. *Military Review*, Vol. 83 No. 2, 2003, s. 32-41.
Barry, J & Jefferys, A. 2002. A bridge too far: aid agencies and the military in humanitarian response. Humanitarian Practice Network, Overseas Development Institute, Network Paper No 37.
Bjerre, N. 2007. With or against? Humanitarian responses to civil-military relations. Public Administration, Roskilde Universitetscenter.
Byman, D., Lesser, I., Pirnie, B., Bernard, C. & Waxman, M. 2000. Strengthening the partnership: improving military coordination relied agencies and allies in humanitarian operations. RAND.
EM-DAT Criteria & Definition <http://www.em-dat.net/criteria.htm>. [viitattu 10.5.2009]
EM-DAT Emergency Disasters Data Base http://www.em-dat.net/disasters/Visualisation/emdat_display_list.php. [viitattu 10.5.2009]

- Harris, A. 2002. Facing the challenges of military-civil cooperation in complex emergencies. *Defence & Foreign Affairs Strategy Policy*, Vol. 28 No. 10, 2000, s. 11 – 14.
- Harris, A. & Dombrowski, P. 2002. Military collaboration with humanitarian organizations in complex emergencies. *Global Governance*, Vol. 8 No. 2, 2002, s. 155 – 178.
- Helsingin Sanomat 12.08.2006, s. A6.
- Helsingin Sanomat 18.03.2009, s. 1B.
- Helsingin Sanomat 14.05.2009, s. 1B.
- Heyse, L. 2003. Beyond the age of humanitarianism: Past trends and future challenges. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, Vol. 11 No. 4, 2003, s. 178-183.
- Hubner, M. & Ditzler, T. 2004. Humanitarian military medical mission in a postconflict environment: lessons from Cambodia. *Public Health*, Vol. 118 No. 6, 2004, s. 421 – 425.
- HUMLOG Group http://www.humloggroup.org/?The_HUMLOG_Group [viitattu 12.5.2009].
- IASC 2004. Civil-military relationship in complex emergencies. An IASC Reference Paper, 22 June 2004.
- IASC 2003. Guidelines on the use of military and civil defence assets to support United Nations humanitarian activities in complex emergencies, March 2003.
- International Committee of the Red Cross 1949. Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. Geneva, 12 August 1949.
- Kelly, C. 1996. Limitations to the use of military resources for foreign disaster assistance. *Disaster Prevention and Management*, Vol. 5 No. 1, 1996, s. 22-29.
- Kent, R. 2004. International humanitarian crises: Two decades before and two decades beyond. *International Affairs*, Vol. 80 No. 5, 2004, s. 851-869.
- Kovács, G. & Spens, K. 2007. Humanitarian logistics in disaster relief operations. *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, Vol. 37 No. 2, 2007, s. 99-114.
- Kurko, M. 2007. Operaatiota tukevaa vai humanitaarista toimintaa? Suomalainen CIMIC toiminta Afganistanissa. *Sotilasaikakauslehti*, Vol. 82 No. 860, 2007, s. 52-55.
- Lampinen, P. 2008. Asevoimien ja humanitaaristen organisaatioiden välinen yhteistoiminta, haastattelu 4.2.2008. Muistiinpanot tekijän hallussa.
- Liesinen, K. 2008. Asevoimien ja humanitaaristen organisaatioiden välinen yhteistoiminta, haastattelu 20.2.2008. Ääninauha tekijän hallussa.
- Lischer, S. 2007. Military intervention and the humanitarian “force multiplier”. *Global Governance*, Vol. 13 No. 1, 2007, s. 99 – 118.
- Lee, W. & Zbinden, M. 2003. Marrying logistics and technology for effective relief. *Forced Migration Review*, Vol. 18, 2003, s. 34-35
- Long, D. & Wood, D. 1995. The logistics of famine relief. *Journal of Business Logistics*, Vol. 16 No. 1, 1995, s. 213-229.
- Magrath, J., Bray, I. & Scriven, K. 2007. Climate alarm. Disasters increase as climate change bites. *Oxfam Briefing Paper*, Oxfam International.
- Meharg, S. (toim.) 2007. Helping hands and loaded arms: navigating the military and humanitarian space. The Canadian Peacekeeping Press.
- Minear, L. & Weiss, T. 1993. *Humanitarian Action in Times of War*. Lynne Rienner Publishers Inc.
- Murray, S. 2007. How to deliver on the promises: supply chain logistics: humanitarian agencies are learning lessons from business in bringing essential supplies to regions hit by the tsunami. *Financial Times*, 1. edition, Lontoo 7.1.2007.
- Myyryläinen, T. 2009. MPKK ja Hanken yhdistivät osaamisensa humanitaarisen logistiikan tutkimuksessa. *Huoltoupseeriyhdistys r.y:n jäsenlehti* 1/2009, s. 36-37.
- NATO 2003. Civil-military co-operation (CIMIC). Doctrine, Allied Joint Publication.
- OCHA Online <http://ochaonline.un.org/OchaLinkClick.aspx?link=ocha&DocId=1001219> [viitattu 5.5.2009]
- Perry, M. 2007. Natural disaster management planning. A study of logistics managers responding to the tsunami. *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, Vol. 37 No. 5, 2007, s. 409-433.
- Pettit, S. & Beresford, A. 2005. Emergency Relief Logistics: An evaluation of military, non-military and composite response models. *International Journal of Logistics: research and applications*. Vol. 8 No. 4, 2005, s. 313 – 331.
- Rehse, P. 2004. CIMIC: concepts, definitions and practice. Institution for Peace Research and Security Policy, University of Hamburg.
- Rietjens, S., Voordijk, H. & De Boer, S. 2007. Co-ordinating humanitarian operations in peace support missions. *Disaster Prevention and Management*, Vol. 16 No. 1, 2007, s. 56-69.

- Runge, P. (toim.) 2003. Armed forces as humanitarian aid workers? Scope and limits of co-operation between aid organisations and armed forces in humanitarian aid. VERNØ position paper.
- SCHR 2004. Humanitarian – military relations in the provision of humanitarian assistance. Position Paper.
- Stock, J. 1997. Applying theories from other disciplines to logistics. *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, Vol. 27 No. 9/10, 1997, s. 515-539.
- Studer, M. 2001. The ICRC and civil – military relations in armed conflict. *International Review of the Red Cross*, Vol. 83 No. 842, 2001, s. 367-391.
- Thomas, A. & Kopczak, L. 2005. From logistics to supply chain management: the path forward in the humanitarian sector. Fritz Institute.
- Van Baarda, T. 2001. A legal perspective of cooperation between military and humanitarian organizations in peace support operations. *International Peacekeeping*, Vol. 8 No. 1, 2001, 99-116.
- Van Wassenhove, L. 2006. Humanitarian aid logistics: supply chain management in high gear. *Journal of the Operational Research Society*, Vol. 57 No. 5, 2006, s. 475-489.
- Whybark, C. 2007. Issues in managing disaster relief inventories. *International Journal of Production Economics*, Vol. 108 No. 1-2, 2007, s. 228 – 235.
- Williams, M. 1998. *Civil-military relations and peacekeeping*. The International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press, New York 1998.